

Työeläkelaitoksille

**KORJAUS YLEISKIRJEESEEN A 46/97
(TASA-ARVOISTAMISYLEISKIRJE)**

Vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamista käsitelleen yleiskirjeen A 46/97 sivulla 7 kerrotaan työsuhteen yhdenjaksoisuudesta 1.1.1994 - 30.11.1997 ensimmäiseen valintaryhmään pääsyn edellytyksenä. Siinä kuitenkin tarkastellaan yhdenjaksoisuutta virheellisesti TEL-työsuhteen kannalta. Työsuhteen jatkuminen ratkaistaan tässä yleisten työoikeudellisten sääntöjen mukaan ja kappaleen tekstin pitäisi olla seuraava:

Tähän valintaryhmään kuulumisen edellytyksenä on siis yhdenjaksoinen työsuhde 1.1.1994 - 30.11.1997. Vaikka TEL-työsuhde on katkaistu esimerkiksi palkattoman poissaolon takia, työntekijä pääsee kuitenkin tähän valintaryhmään. Jos henkilö on tullut lisäetujärjestelyn piiriin 1.1.1994 jälkeen esimerkiksi työtehtävien vaihtumisen takia, hän jää tämän valintaryhmän ulkopuolelle.

Oheisena lähetämme korjatut sivut 7-8 yleiskirjeeseen. Epäselvyyksien välttämiseksi pyydämme hävittämään vanhat sivut.

ELÄKETURVAKESKUS
Suunnittelu- ja laskentaosasto

Bo Lundqvist

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

perusteena ovat ne eläketurvan ehdot, jotka ovat voimassa 1.12.1997.

Esimerkiksi jos lisäetujärjestelyn miehillä on 65 vuoden eläkeikä ja määrällistä lisäperhe-eläkettä sekä naisilla 60 vuoden eläkeikä, sekä miehet että naiset voivat valita joko eläkeiän 65 tai 60. Jos työntekijä valitsee eläkeiän 65, hänen jälkeensä voidaan myöntää myös määrällistä lisäperhe-eläkettä.

Eläkeikämuutokset tässä valintaryhmässä tulevat lain mukaan voimaan 1.1.1994 alkaen. Kuitenkin tasa-arvoistamisajankohtaan mennessä ansaitut eläkkeet säilyvät ja ne muunnetaan vastaamaan uutta eläkeikää.

Tähän valintaryhmään kuulumisen edellytyksenä on siis yhdenjaksoinen työsuhde 1.1.1994 - 30.11.1997. Vaikka TEL-työsuhde on katkaistu esimerkiksi palkattoman poissaolon takia, työntekijä pääsee kuitenkin tähän valintaryhmään. Jos henkilö on tullut lisäetujärjestelyn piiriin 1.1.1994 jälkeen esimerkiksi työtehtävien vaihtumisen takia, hän jää tämän valintaryhmän ulkopuolelle.

Työnantajat ja työntekijät voivat sopia myös edellä mainittuja ehtoja auliimmin valintaryhmään kuulumisesta esimerkiksi siten, että kaikki epätasa-arvoisen eläkejärjestelyn piirissä olevat työntekijät pääsevät tähän valintaryhmään.

Toinen ryhmä

Niihin työntekijöihin, jotka kuuluvat 1.12.1997 epätasa-arvoisen eläkejärjestelyn piiriin, mutta eivät täytä ensimmäisen valintaryhmän edellytyksiä, sovelletaan tasa-arvoistamisesta annetun lain 5 §:n määräyksiä.

Tälle ryhmälle on määriteltävä uusi tasa-arvoinen eläkeikä. Se voidaan määritellä siten, että eläkejärjestelyn kokonaiskustannukset eivät tämän ryhmän osalta muutu. Rekisteröidyssä lisäedussa eläkeikä tulee määritellä täysinä vuosina. Muut eläkejärjestelyn etuudet kuten perhe-eläke ja hautausavustus sovitaan erikseen.

Mikäli uusi tasa-arvoinen eläkeikä on korkeampi kuin naisten aikaisempi eläkeikä, naisille eläkeikämuutos tehdään tasa-arvoistamisajankohdasta eteenpäin. Toisaalta jos uusi tasa-arvoinen eläkeikä on alempi kuin miesten aiempi eläkeikä, niin miehille eläkeikämuutos voidaan tehdä 1.1.1994 alkaen. Miehille lasketaan takautuvalla ajalla naisten parempia etuja vastaava hyvitys. Tästä hyvityksestä työntekijä voi kieltäytyä, jos hän esimerkiksi oman maksuosuuden takia niin haluaa. Hyvityksen laskenta esitetään kohdassa 5.3.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Tässä ryhmässä tasa-arvoistaminen voidaan toteuttaa myös siten, että työntekijät saavat päättää, valitsevatko uuden tasa-arvoisen eläkeiän vai eläkejärjestelyn aikaisemman korkeamman eläkeiän. Muut etuudet määräytyvät valitun eläkeryhmän mukaan.

Naisten eläkeiän muuttuessa uudeksi tasa-arvoiseksi eläkeiäksi tai aikaisemmaksi korkeammaksi eläkeiäksi, eläkeikämuutos tapahtuu tasa-arvoistamisajankohdasta eteenpäin. Jos mies valitsee uuden tasa-arvoisen eläkeiän, muutos tulee voimaan 1.1.1994 alkaen. Jos miehellä on oikeus valita eläkeikänsä, hänelle ei tarvitse hyvittää 1.1.1994 ja tasa-arvoistamisen väliseltä ajalta naisten parempia etuja.

3.2

Takuueläke

Alemman eläkeiän valinneille miehille taataan vanhuuseläkkeenä vähintään aikaisempien eläketurvan ehtojen mukainen varhennettu vanhuuseläke. Tämä ns. takuueläke on saman suuruinen kuin alkuperäisen korkeamman eläkeiän mukainen varhennettu vanhuuseläke.

Jos työntekijän työsuhde päättyy ennen eläkkeelle siirtymistä, TEL:n 11 §:n mukaisissa lisäeduissa vapaakirja muodostetaan Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteriin normaalisti. Takuueläkesäännös ei koske vapaakirjaa eikä työkyvyttömyys-, työttömyys- eikä perhe-eläkettä.

Takuueläkkeen määräytymistä kuvataan tarkemmin laskentasääntöjen kohdassa 5.1.1.

3.3

Ennen lain voimaantuloa päättyneet työsuhteet ja alkaneet eläkkeet

Ennen lain voimaantuloa päättyneiden työsuhteiden eläkeikiin ei liity valintaoikeutta eikä niiden eläketurvaa tasa-arvoisteta. Vastaavasti ennen lain voimaantuloa alkaneiden eläkkeiden eläketurvaa ei muuteta.

4

PERHE-ELÄKKEEN TASA-ARVOISTAMINEN

Perhe-eläkejärjestelyt on tasa-arvoistettava kuten oma lisäeläkekin 1.12.1997 alkaen. Tasa-arvoistaminen ei koske sellaisen työntekijän jälkeen myönnettäviä eläke-etuja, jonka työsuhde on päättynyt ennen 1.12.1997.

Valintaoikeusmalli ja ensimmäinen valintaryhmä

Jos työntekijä kuuluu lain mukaisen valintaoikeusmallin ensimmäiseen valintaryhmään ja jos eläkejärjestelystä ei ole muuta sovittu,

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Työeläkelaitoksille

**TASA-ARVON TOTEUTTAMINEN REKISTERÖIDYSSÄ
LISÄELÄKETURVASSA**

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain epätasa-arvoisia lisäeläkejärjestelyjä salliva 25 § :n 4 momentti on kumottu 1.12.1997 alkaen.

Lisäksi vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta on annettu erillinen laki, jossa säädetään sukupuolen perusteella eroavien eläkejärjestelyjen muuttamisesta tasa-arvoisiksi. Laki tuli voimaan 1.12.1997 lukien.

TEL:n 11 §:n mukaisten rekisteröimiskelpoisten lisätujen karttaan on lisätty säännökset tasa-arvoistamisen soveltamisesta.

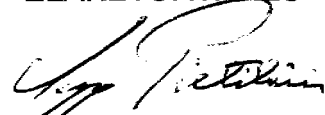
Tasa-arvoistamisen tavoitteena on, että ne työntekijät, joilla on ollut alennettu eläkeikä, voisivat mahdollisimman laajasti säilyttää etuutensa. Ne työntekijät, joilla on ollut korkeampi eläkeikä, voivat tietyin edellytyksin valita alemman eläkeiän. Tällöin vanhuuseläke yleensä pienenee.

Tässä yleiskirjeessä käsitellään mainittujen lakien edellyttämän tasa-arvoistamisen vaikutuksia TEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröityihin vapaaehtoisiin lisätujärjestelyihin.

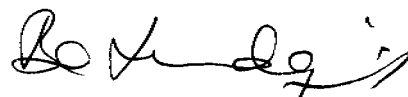
Eläketurvakeskus antaa ohjeet ilmoitusliikenteestä erikseen vuoden 1998 keväällä.

Hallituksen esitys lainmuutoksiksi (HE 174/1997vp) on lähetetty eläkelaitoksille yleiskirjeellä A 32/97 ja 28.11.1997 vahvistetut lait yleiskirjeellä A 38/97.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Bo Lundqvist

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Sisällysluettelo

TASA-ARVON TOTEUTTAMINEN REKISTERÖIDYSSÄ LISÄELÄKETURVASSA

1 TASA-ARVOISTAMISESTA ANNETTUJEN LAKIEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	3
2 TASA-ARVOISTAMISESTA SOPIMINEN.....	5
3 TASA-ARVOISTAMINEN VALINTAOIKEUSMALLILLA.....	6
3.1 Valinta-oikeus ja valintaryhmät.....	6
3.2 Takuueläke.....	8
3.3 Ennen lain voimaantuloa päättyneet työsuhteet ja alkaneet eläkkeet.....	8
4 PERHE-ELÄKKEEN TASA-ARVOISTAMINEN.....	8
5 LASKENTASÄÄNNÖT.....	10
5.1 Eläkeiän alentaminen.....	10
5.1.1 Eläkeiän alentaminen valinnan perusteella.....	11
5.1.2 Eläkeiän alentaminen uuden sopimuksen perusteella.....	12
5.2 Eläkeiän korottaminen.....	12
5.3 Takautuvan ajan hyvitys.....	13
6 TYÖNANTAJAN JA TYÖNTEKIJÄN MAKSUT.....	14
7 VOIMAANTULO.....	14

Liite 1	Kaavio valintaoikeusmallista
Liite 2	Esimerkit
Liite 3	Tasa-arvoistamista edellyttävät säännökset
Liite 4	TEL:n 11 §:n mukaisten rekisteröimiskelpoisten lisäetujen kartan muutokset
Liite 5	Tiedotemalli

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

TASA-ARVON TOTEUTTAMINEN REKISTERÖIDYSSÄ LISÄELÄKETURVASSA

1

TASA-ARVOISTAMISESTA ANNETTujen LAKIEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tasa-arvolaki

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain epätasa-arvoisia lisäeläkejärjestelyjä salliva 25 § :n 4 momentti on kumottu 1.12.1997 alkaen.

Työnantajilla voi olla eläkejärjestelyissä erilaisia vapaaehtoisia lisäetuja esimerkiksi eri ammattiryhmillä tai eri aikoina työnantajan palvelukseen tulleilla työntekijöillä. Jos edut eivät määräydy sukupuolen perusteella, nämä järjestelyt ovat edelleen mahdollisia eikä tasa-arvoistaminen koske niitä.

Laki tasa-arvoistamisesta

Lisäksi 1.12.1997 alkaen tuli voimaan erillinen laki vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta. Tässä laissa edellytetään, että työnantajan työntekijöilleen järjestämät lakisääteistä eläketurvaa täydentävät eläkejärjestelyt on muutettava lain voimaantulon jälkeen tasa-arvoisiksi siten, että eläketurvan ehdot ja muut etuudet ovat samat naisilla ja miehillä.

Nyt annetun lain edellyttämä eläkejärjestelyjen tasa-arvoistaminen koskee

- eläkesäätiön tai eläkekassan säännöissä määritellyjä lisäetuja,
- TEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröityjä lisäetuja,
- työnantajan ja vakuutusyhtiön välisiä vapaamuotoisia lisäeläkevakuutuksia sekä
- työnantajan eläkesääntöjä ja muita eläkelupauksia.

Tasa-arvoistamista edellyttävät säännökset on tarkemmin kuvattu liitteessä 3.

Tässä yleiskirjeessä käsitellään TEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröidyn lisäedun tasa-arvoistamista. Rekisteröidyt lisäedut voivat sisältää

- TEL- peruseläkkeen saamiseen liittyviä parannuksia kuten eläkeiän alentamisen ja perhe-eläkkeen saamisen ehtojen laajennukset lesken ja lapsen osalta
- oman ja perheen peruseläkkeen tason määrällisen korottamisen lisäeläkkeellä tai
- hautausavustuksen.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Lisäeläketurvan tasa-arvoistamisesta voidaan sopia työnantajan ja työntekijöiden kesken eläkejärjestelykohtaisesti siten, että eläkeikä ja muut etuudet määräytyvät sukupuolesta riippumatta. Jos muuta ei sovita, laissa on säännökset tasa-arvoistamisen valintaoikeusmallista. Tämä malli perustuu työntekijöiden mahdollisuuteen valita tietyin edellytyksin eläkeikänsä.

Tasa-arvoistamisen valintaoikeusmalli

Mikäli eläkejärjestelystä ei muuta sovita, lain mukaan tasa-arvoistamisessa käytetään valintaoikeusmallia. Tämän mallin mukaan lain voimaantulohetkellä 1.12.1997 epätasa-arvoisen järjestelyn piiriin kuuluvat, jatkuvassa työsuhteessa olevat työntekijät jaetaan iän ja työsuhteen pituuden mukaan kahteen ryhmään.

Ryhmäjako

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat työntekijät ovat yleisesti ottaen lähellä eläkeikää tai he ovat pitkään kuuluneet eläkejärjestelyn piiriin. Tähän ryhmään kuuluvat työntekijät saavat valita joko aikaisemman alemman tai korkeamman eläkeiän.

Ensimmäisen ryhmän ulkopuolelle jääville työntekijöille määritellään uusi tasa-arvoinen eläkeikä. Tässä ryhmässä tasa-arvoistaminen voidaan toteuttaa myös siten, että työntekijät saavat valita, ottavatko he uuden tasa-arvoisen eläkeiän vai aiemmin voimassa olleen korkeamman eläkeiän.

Eläkeiän valinnasta työntekijän on ilmoitettava eläkejärjestelyn hoitajalle kirjallisesti yhdeksän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, viimeistään 31.8.1998.

Vaikka laissa ja tässä yleiskirjeessä puhutaan eläkeiän valinnasta, valinta koskee kokonaisuudessaan kaikkia eläketurvan ehtoja. Näin ollen, kun työntekijä valitsee tietyn eläkeiän, muut edut kuten eläkkeen määrä, perhe-eläke ja hautausavustus määräytyvät valitun eläkeikäryhmän mukaan. Samoin myös mahdollinen työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke lasketaan uuden eläkeiän mukaan.

Poikkeussäännös palvelusajan laskennassa ja takuueläke

Niille työntekijöille, jotka valitsevat nykyistä alemman eläkeiän, eläke lasketaan normaalisäännöksistä poikkeavalla tavalla. Lisäeläkkeen määrää laskettaessa palvelusaika lasketaan vain 1.1.1994 lähtien. Tästä syystä alemman eläkeiän valinta useimmiten pienentää vanhuuseläkettä. Vanhuuseläke on kuitenkin vähintään ns. takuueläkkeen suuruinen. Takuueläke on saman suuruinen kuin aiemman korkeamman eläkeiän perusteella laskettu varhennettu vanhuuseläke.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

- Ansaitut eläkkeet Lakisääteisen työeläkkeen periaatteiden mukaisesti ansaitut eläkkeet säilyvät eläkeikämuutosten yhteydessä.
- Kustannukset Mikäli tasa-arvoistamisesta aiheutuneita vakuutusmaksuja ei saada perittyä esimerkiksi siitä syystä, että kyseinen työnantaja menee konkurssiin, vakuutettujen eläke-etuuksia ei tältä osin tasa-arvoisteta.
- Yksinkertaisuuden ja selkeyden vuoksi jatkossa tässä yleiskirjeessä oletetaan, että aikaisemman eläketurvan alempi eläkeikä on koskenut naisia ja korkeampi miehiä.

2

TASA-ARVOISTAMISESTA SOPIMINEN

Työnantaja ja työntekijät voivat sopia siitä tavasta, jolla lisäetujen tasa-arvoistaminen toteutetaan. Tasa-arvoistettaessa ei voida kuitenkaan eläkeikää tai muita etuuksia huonontaa takautuvasti. Huonontaminen on mahdollista vain uusien sääntöjen tai määräysten voimaantulosta lukien.

Niille työntekijöille, joilla on ollut korkeampi eläkeikä, on taattava 1.1.1994 alkaen tasa-arvoistamisajankohtaan saakka vastaavat edut kuin alemman eläkeiän piirissä olevilla on ollut. Tämä voidaan rekisteröidyssä lisäedussa tehdä siten, että sekä peruseläkkeeseen että lisäeläkkeeseen lasketaan parempia etuja vastaava hyvitys tältä ajalta. Hyvityksen laskenta on selostettu kohdassa 5.3.

Työntekijöillä on mahdollisuus kieltäytyä 1.1.1994 ja tasa-arvoistamisen väliseltä ajalta annettavasta hyvityksestä. Tämä saattaa tulla kysymykseen silloin, kun lisäturvaan liittyy työntekijän oma maksuosuus. Kieltäytymisestä on ilmoitettava kirjallisesti eläkelaitokselle tämän antaman ohjeen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö ratkaisee eläkesäätiön tai eläkekassan sääntömuutosta hyväksyessään, täyttääkö sovittu malli lain tasa-arvoistamiseen liittyvät vaatimukset. TEL:n 11 §:n mukaisten lisäetujen rekisteröimiskelpoisuuden ratkaisee Eläketurvakeskus.

Mikäli eläkejärjestelyn eläkeikä on tasa-arvoinen, mutta muut edut ovat epätasa-arvoisia, työnantajan ja työntekijöiden on sovittava siitä, miten nämä edut tasa-arvoistetaan. Tällaisia etuja voivat olla

- lesken ja lapsen perhe-eläkkeen saamisen ehtojen laajennukset
- määrällinen oma lisäeläke tai lisäperhe-eläke
- hautausavustus.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

3

TASA-ARVOISTAMINEN VALINTAOIKEUSMALLILLA

Mikäli eläkejärjestelystä ei muuta sovita, tasa-arvoistaminen tehdään seuraavassa esitetyn lain valintaoikeusmallin mukaan.

3.1

Valinta-oikeus ja valintaryhmät

Valittavat edut

Lain voimaantulohetkellä 1.12.1997 epätasa-arvoisen lisäeläkejärjestelyn piirissä olevat työntekijät voivat valita eläkeiän, jonka mukaan oikeus vanhuuseläkkeeseen määräytyy. Valinta koskee eläketurvan ehtoja kokonaisuudessaan eli eläkeiän lisäksi myös eläkkeen määrää, perhe-eläkettä ja muita etuja. Edut määräytyvät sen eläkeryhmän mukaan, jonka eläkeiän työntekijä valitsee.

Valintaa varten 1.12.1997 jatkuvassa työsuhteessa olevat työntekijät jaetaan iän ja työsuhteen pituuden mukaan kahteen ryhmään. Liitteessä 1 on esitetty kaavio eläkejärjestelyn piiriin kuuluvien työntekijöiden jakautumisesta lain valintaoikeusmallin mukaisiin ryhmiin.

Ensimmäinen valintaryhmä

Ensimmäisen valintaryhmän muodostavat tasa-arvoistamisesta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetut työntekijät.

Kaikkien tämän valintaryhmän työntekijöiden on pitänyt kuulua lisäeläkejärjestelyn piiriin 1.1.1994 alkaen yhdenjaksoisesti 30.11.1997 saakka.

Lisäksi edellytetään, että kullakin työntekijällä on 30.11.1997 lukien eläkejärjestelyn alempaan eläkeikään aikaa

- enintään 10 vuotta tai
- yli 10 vuotta mutta enintään 15 vuotta ja työntekijä on ollut eläkejärjestelyn piirissä 30.11.1997 mennessä vähintään 7 vuotta tai
- yli 15 vuotta ja työntekijä on ollut eläkejärjestelyn piirissä 30.11.1997 mennessä vähintään 10 vuotta.

Lisäeläkejärjestelyssä voi olla ehto, että työntekijä pääsee järjestelyn piiriin vasta tietyn karenssiajan kuluttua. Jos työntekijä ei karenssisääntöjen vuoksi kuulu järjestelyn piiriin 30.11.1997 ja hänellä on kuitenkin enintään 10 vuotta aikaa alempaan eläkeikään, hänellä on oikeus valintaan.

Tämän valintaryhmän työntekijät saavat valita joko eläkejärjestelyn aikaisemman alemman tai korkeamman eläkeiän. Valinnan

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

perusteena ovat ne eläketurvan ehdot, jotka ovat voimassa 1.12.1997.

Esimerkiksi jos lisäetujärjestelyn miehillä on 65 vuoden eläkeikä ja määrällistä lisäperhe-eläkettä sekä naisilla 60 vuoden eläkeikä, sekä miehet että naiset voivat valita joko eläkeiän 65 tai 60. Jos työntekijä valitsee eläkeiän 65, hänen jälkeensä voidaan myöntää myös määrällistä lisäperhe-eläkettä.

Eläkeikämuutokset tässä valintaryhmässä tulevat lain mukaan voimaan 1.1.1994 alkaen. Kuitenkin tasa-arvoistamisajankohtaan mennessä ansaitut eläkkeet säilyvät ja ne muunnetaan vastaamaan uutta eläkeikää.

Tähän valintaryhmään kuulumisen edellytyksenä on siis yhdenjaksoinen TEL-työsuhde 1.1.1994 - 30.11.1997. Tämän vaatimuksen johdosta ne henkilöt, joiden TEL-työsuhde on katkaistu esimerkiksi palkattoman poissaolon takia, jäävät valintaryhmän ulkopuolelle. Samoin, jos henkilö on tullut lisäetujärjestelyn piiriin 1.1.1994 jälkeen esimerkiksi työtehtävien vaihtumisen takia, hän jää tämän valintaryhmän ulkopuolelle.

Työnantajat ja työntekijät voivat sopia myös edellä mainittuja ehtoja auliimmin valintaryhmään kuulumisesta esimerkiksi siten, että kaikki epätasa-arvoisen eläkejärjestelyn piirissä olevat työntekijät pääsevät tähän valintaryhmään.

Toinen ryhmä

Niihin työntekijöihin, jotka kuuluvat 1.12.1997 epätasa-arvoisen eläkejärjestelyn piiriin, mutta eivät täytä ensimmäisen valintaryhmän edellytyksiä, sovelletaan tasa-arvoistamisesta annetun lain 5 §:n määräyksiä.

Tälle ryhmälle on määriteltävä uusi tasa-arvoinen eläkeikä. Se voidaan määritellä siten, että eläkejärjestelyn kokonaiskustannukset eivät tämän ryhmän osalta muutu. Rekisteröidyssä lisäedussa eläkeikä tulee määritellä täysinä vuosina. Muut eläkejärjestelyn etuudet kuten perhe-eläke ja hautausavustus sovitaan erikseen.

Mikäli uusi tasa-arvoinen eläkeikä on korkeampi kuin naisten aikaisempi eläkeikä, naisille eläkeikämuutos tehdään tasa-arvoistamisajankohdasta eteenpäin. Toisaalta jos uusi tasa-arvoinen eläkeikä on alempi kuin miesten aiempi eläkeikä, niin miehille eläkeikämuutos voidaan tehdä 1.1.1994 alkaen. Miehille lasketaan takautuvalla ajalla naisten parempia etuja vastaava hyvitys. Tästä hyvityksestä työntekijä voi kieltäytyä, jos hän esimerkiksi oman maksuosuuden takia niin haluaa. Hyvityksen laskenta esitetään kohdassa 5.3.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Tässä ryhmässä tasa-arvoistaminen voidaan toteuttaa myös siten, että työntekijät saavat päättää, valitsevatko uuden tasa-arvoisen eläkeiän vai eläkejärjestelyn aikaisemman korkeamman eläkeiän. Muut etuudet määräytyvät valitun eläkeryhmän mukaan.

Naisten eläkeiän muuttuessa uudeksi tasa-arvoiseksi eläkeiäksi tai aikaisemmaksi korkeammaksi eläkeiäksi, eläkeikämuutos tapahtuu tasa-arvoistamisajankohdasta eteenpäin. Jos mies valitsee uuden tasa-arvoisen eläkeiän, muutos tulee voimaan 1.1.1994 alkaen. Jos miehellä on oikeus valita eläkeikänsä, hänelle ei tarvitse hyvittää 1.1.1994 ja tasa-arvoistamisen väliseltä ajalta naisten parempia etuja.

3.2

Takuueläke

Alemman eläkeiän valinneille miehille taataan vanhuuseläkkeenä vähintään aikaisempien eläketurvan ehtojen mukainen varhennettu vanhuuseläke. Tämä ns. takuueläke on saman suuruinen kuin alkuperäisen korkeamman eläkeiän mukainen varhennettu vanhuuseläke.

Jos työntekijän työsuhde päättyy ennen eläkkeelle siirtymistä, TEL:n 11 §:n mukaisissa lisäeduissa vapaakirja muodostetaan Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteriin normaalisti. Takuueläkesäännös ei koske vapaakirjaa eikä työkyvyttömyys-, työttömyys- eikä perhe-eläkettä.

Takuueläkkeen määräytymistä kuvataan tarkemmin laskentasääntöjen kohdassa 5.1.1.

3.3

Ennen lain voimaantuloa päättyneet työsuhteet ja alkaneet eläkkeet

Ennen lain voimaantuloa päättyneiden työsuhteiden eläkeikiin ei liity valintaoikeutta eikä niiden eläketurvaa tasa-arvoisteta. Vastaavasti ennen lain voimaantuloa alkaneiden eläkkeiden eläketurvaa ei muuteta.

4

PERHE-ELÄKKEEN TASA-ARVOISTAMINEN

Perhe-eläkejärjestelyt on tasa-arvoistettava kuten oma lisäeläkekin 1.12.1997 alkaen. Tasa-arvoistaminen ei koske sellaisen työntekijän jälkeen myönnettäviä eläke-etuja, jonka työsuhde on päättynyt ennen 1.12.1997.

Valintaoikeusmalli ja ensimmäinen valintaryhmä

Jos työntekijä kuuluu lain mukaisen valintaoikeusmallin ensimmäiseen valintaryhmään ja jos eläkejärjestelystä ei ole muuta sovittu,

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

työntekijällä on oikeus valita joko naisen tai miehen eläkeryhmä. Tämän valitun ryhmän mukaisesti määräytyy eläkeikä, eläkkeen määrä ja myös lisäperhe-eläkeoikeus.

Jos ennen valintaa työntekijä kuului eläkeryhmään, jossa ei ollut lisäperhe-eläkettä ja hän muuttaa valinnassa eläkeryhmää, voidaan mahdollisessa lisäperhe-eläkkeessä laskea palvelusaika vasta 1.1.1994 alkaen.

Jos ensimmäiseen valintaryhmään kuuluvilla on sama eläkeikä, mutta lisäperhe-eläke on epätasa-arvoinen, tasa-arvoistamisesta voidaan sopia 1.12.1997 lukien siten kuin seuraavassa kappaleessa esitetään.

Uusi tasa-arvoinen lisäperhe-eläke

Niille työntekijöille, jotka eivät kuulu lain tarkoitamaan ensimmäiseen valintaryhmään, on tehtävä uusi tasa-arvoinen oman eläkkeen lisäeläkejärjestely. Uuden järjestelyn kustannusten tulee vastata aikaisemman järjestelyn kustannuksia. Lisäperhe-eläkkeestä aiheutuvia kustannuksia ei tarvitse arvioida tässä yhteydessä.

Uuden tasa-arvoisen lisäperhe-eläkejärjestelyn tulee olla tasa-arvoinen 1.12.1997 alkaen. Perhe-eläkkeen saamisen ehtojen laajennusten ja määrällisen lisäperhe-eläkkeen tulee olla molempien sukupuolten jälkeen samanlainen. Tällöin voidaan järjestää lisäperhe-eläkettä

- sekä naisen että miehen jälkeen leskelle ja lapsille
- sekä naisen että miehen jälkeen perhe-eläkkeen saamisen ehtojen laajennus (lesken ikärajoitusten poistaminen ja lapsen pääteiän jatkaminen)
- ei kenenkään jälkeen.

Jos työntekijän jälkeen tulee myönnettäväksi lisäperhe-eläkettä tasa-arvoistamisen vuoksi, lisäperhe-eläkkeen palvelusaika voidaan laskea vasta 1.1.1994 alkaen. Myönnettävä perusturvan mukainen perhe-eläke lasketaan kaikissa tapauksissa koko palvelusajan perusteella.

Lisäperhe-eläkejärjestelyn lakkauttaminen

Jos tasa-arvoistaminen tehdään lakkauttamalla lisäperhe-eläkejärjestely, lasketaan määrällisestä lisäperhe-eläkkeestä vapaa-kirja kuten työsuhteen päättymisen yhteydessä.

Epätasa-arvoisessa asemassa olevalle työntekijälle ei lasketa mitään takautuvan ajan hyvitystä oman eläkkeen tapaan ajalta 1.1.1994 - 30.11.1997, koska näin laskettava hyvitys olisi määrältään merkityksetön.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

5

LASKENTASÄÄNNÖT

Tasa-arvoistamisen vuoksi eläkkeiden laskentaan on tullut joitakin uusia sääntöjä. Näitä sääntöjä voidaan noudattaa vain tasa-arvoistamistilanteissa. Ne eivät siis koske normaalia vakuuttamista. Uudet säännöt ovat seuraavat:

- Eläkeiän alentaminen voidaan peruseläkkeessä tehdä 1.1.1994 alkaen.
- Kun eläkeikää alennetaan valinnan perusteella, lisäeläkkeen tavoitetta määrättäessä palvelusaikaa otetaan huomioon 1.1.1994 alkaen. Sama koskee tällaisen työntekijän jälkeen myönnettävää lisäperhe-eläkettä.
- Kun eläkeikää alennetaan valinnan perusteella, työntekijälle myönnetään vähintään aikaisemman korkeamman eläkeiän mukainen varhennettu vanhuuseläke.
- Jos tasa-arvoistaminen tehdään muulla kuin valintamenettelyllä, miehille lasketaan sekä perus- että lisäeläkkeeseen naisten parempia etuja vastaava hyvitys 1.1.1994 alkaen aina tasa-arvoistamisajankohtaan saakka.

Nämä säännökset on lisätty TEL:n 11 §:n mukaisten lisäetujen karttaan. Karttamuutokset ovat liitteessä 4.

5.1

Eläkeiän alentaminen

Tasa-arvoistamisesta johtuva eläkeiän alentaminen voi tulla kysymykseen seuraavissa tilanteissa:

- 1) Lain 3 §:n määrittelemään ryhmään kuuluva mies valitsee naisten alemman eläkeiän.
- 2) Lain 5 §:n määrittelemään ryhmään kuuluva mies valitsee uuden tasa-arvoisen eläkeiän.
- 3) Lain 5 §:n määrittelemälle ryhmälle sovitaan uusi tasa-arvoinen eläkeikä, joka tulee voimaan kaikille ryhmään kuuluville.
- 4) Lisäetujärjestelmän tasa-arvoistaminen sovitaan muutoin, kuin lain esittämällä valintamenettelyllä, ja tasa-arvoinen eläkeikä tulee voimaan kaikille järjestelyn piiriin kuuluville.

Seuraavassa käsitellään ensin tilannetta, jossa eläkeikää alennetaan valinnan perusteella, ja sen jälkeen tilannetta, jossa eläkeikää alennetaan muun tasa-arvoistamisen perusteella.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

5.1.1

Eläkeiän alentaminen valinnan perusteella

Alemman eläkeiän valitseville miehille eläkeiän alentaminen tehdään sekä perus- että lisäeläkkeeseen. Kuitenkin tällaisessa tasa-arvoistamistilanteessa eläkeiän alentaminen voidaan tehdä tähän asti sovelletusta käytännöstä poikkeavasti.

Peruseläke

Normaalisti eläkeiän alentaminen peruseläkkeeseen tehdään työsuhteen alusta asti. Valintaan perustuva eläkeiän alentaminen voidaan kuitenkin tehdä vasta 1.1.1994 alkaen. Tällöin 31.12.1993 mennessä ansaittu peruseläke muunnetaan vastaamaan alempaa eläkeikää. Muunnos tehdään vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti. Tämän jälkeen eläke karttuu 1.1.1994 lähtien alemman eläkeiän mukaisesti ja työsuhteesta peritään alennettua eläkeikää vastaava vuosimaksu.

Lisäeläke

Eläketurvan muuttamishetken mennessä ansaittu lisäetu muunnetaan vastaamaan alempaa eläkeikää. Muunnos tehdään työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy. Pääoma-arvokertoimien tulee vastata työntekijän ikää eläketurvan muuttamishetkellä. Näin muunnettu ansaittu eläke on myös muutoshetken jälkeen voimaan tulevan lisäeläkkeen ansaittu eläke.

Eläketurvan muuttamishetken jälkeen lisäeläkkeessä on voimassa alempi eläkeikä ja sen tavoite-eläke lasketaan aiemmin sovelletuista laskentasäännöistä poikkeavasti. Poikkeavaa on se, että työsuhteen kestoajaksi voidaan laskea 1.1.1994 alkaen, mutta työsuhteeseen liittyvä peruseläke lasketaan työsuhteen alusta asti. Palvelusaika määräytyy samoin myös mahdollisessa työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeessä. Muutoin sovelletaan tuttuja tavoite-eläkkeen laskenta- ja rajoitussääntöjä.

Rekisteröidyn lisäedun periaatteen mukaisesti muutoshetken mennessä ansaittu lisäeläke säilyy. Se muunnetaan vastaamaan alempaa eläkeikää.

Lisäperhe-eläke

Samoin muutoshetken mennessä ansaittu lisäperhe-eläke säilyy. Jos mies on valinnut alemman eläkeiän, tasa-arvoistamisen jälkeen myös lisäperhe-eläkkeen tavoitteen laskennassa voidaan palvelusaika laskea 1.1.1994 alkaen.

Takuueläke

Kun mies, joka on valinnut alemman eläkeiän, siirtyy tästä työsuhteesta vanhuuseläkkeelle, niin eläketapahtumahetkellä tarkistetaan, onko takuueläke suurempi kuin uuden eläketurvan mukainen eläke. Takuu-

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

eläke on alkuperäisen korkeamman eläkeiän mukainen varhennettu vanhuuseläke. Tässä tarkastelussa verrataan perus- ja lisäeläkkeen yhteismäärää. Jos takuueläke on suurempi, henkilölle maksetaan takuueläkkeen suuruinen eläke. Eläkkeeseen näin tuleva lisäys maksetaan lisäeläkkeenä, jolloin peruseläketurvaan ei enää tarvitse tehdä muutoksia. Työnantajalta peritään lisäystä vastaava kertamaksu.

Takuueläke myönnetään vain tilanteessa, jossa henkilö jää tästä tasa-arvoistetusta työsuhteesta suoraan vanhuuseläkkeelle. Takuueläke ei koske työkyvyttömyys-, työttömyys-, perhe-eläkkeitä eikä vapaakirjoja.

Perus- ja lisäeläkkeen muuntamista sekä takuueläkettä käsitellään liitteen 2 esimerkissä 1.

Esimerkissä 2 on tilanne, jossa mies on jo täyttänyt naisten alemman eläkeiän. Tällaisella henkilöllä on myös mahdollisuus valita naisten alempi eläkeikä, jolloin eläke lasketaan normaaleja lykkäyssääntöjä käyttäen.

Esimerkissä 3 käsitellään lisäperhe-eläkkeen laskentaa.

5.1.2

Eläkeiän alentaminen uuden sopimuksen perusteella

Tasa-arvoistaminen voidaan tehdä myös siten, että uusi tasa-arvoinen eläkeikä ja muut etuudet sovitaan sukupuolesta riippumattomasti. Tällöin eläkeiän alentaminen sekä perus- että lisäeläkkeessä voidaan tehdä 1.1.1994 alkaen. Muutoin eläkeiän alentamisessa noudatetaan normaaleja eläkeiän alentamiseen liittyviä laskentasääntöjä.

Kun eläkejärjestelyn tasa-arvoistaminen ei perustu valintaan, on miehille kuitenkin myönnettävä 1.1.1994 ja tasa-arvoistamisajankohdan väliseltä ajalta naisten paremmat edut. Jos naisten eläkeikä on tänä aikana ollut alempi, lasketaan miesten eläkkeeseen hyvitys, joka on selitetään kohdassa 5.3.

5.2

Eläkeiän korottaminen

Tasa-arvoistamisesta johtuva eläkeiän korottaminen voi tulla kysymykseen seuraavissa tilanteissa:

1) Lain 3 §:n määrittelemään ryhmään kuuluva nainen valitsee miesten korkeamman eläkeiän.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

- 2) Lain 5 §:n määrittelemään ryhmään kuuluvien naisten eläkeikää korotetaan, jos uusi tasa-arvoinen eläkeikä on aikaisempaa korkeampi.
- 3) Lain 5 §:n määrittelemälle ryhmälle sovitaan uusi tasa-arvoinen eläkeikä, joka tulee voimaan kaikille ryhmään kuuluville.
- 4) Lisäetujärjestelmän tasa-arvoistaminen sovitaan muutoin, kun lain esittämällä valintamenettelyllä, ja tasa-arvoinen eläkeikä tulee voimaan kaikille järjestelyn piiriin kuuluville.

Eläkeiän korottaminen tehdään aivan normaaleja sääntöjä soveltaen. Peruseläkkeen ansaittu eläke muunnetaan vastaamaan korkeampaa eläkeikää vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti. Vastaavasti lisäeläkkeen ansaittu eläke muunnetaan työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy. Tässä myös pääoma-arvojen tulee vastata henkilön ikää eläketurvan tasa-arvoistamishetkellä.

Eläkeikä korotetaan tasa-arvoistamisajankohdasta eteenpäin. Tasa-arvoistamisajankohtaan mennessä ansaitut eläkkeet muunnetaan vastaamaan korkeampaa eläkeikää.

Liitteen 2 esimerkki 4 käsittelee tilannetta, jossa nainen on valinnut miesten korkeamman eläkeiän.

5.3

Takautuvan ajan hyvitys

Miehille, joiden eläkeikä on ollut 1.1.1994 ja tasa-arvoistamisajankohdan välillä korkeampi kuin naisten, on myönnettävä tältä ajalta saman eläkeiän mukainen eläke kuin naisille. TEL:n mukaisessa lisäedussa tämä tehdään siten, että sekä perus- että lisäeläkkeeseen lasketaan tältä takautuvalta ajalta hyvitys. Hyvitystä ei tarvitse antaa silloin, kun tasa-arvoistaminen tehdään valintamalleilla. Työntekijällä on myös mahdollisuus kieltäytyä hyvityksestä.

Peruseläkkeeseen hyvitys lasketaan käyttäen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden muuntokertoimia (kw-kertoimia). Parannettu karttuma näkyy eläkekuukausissa, jota lisätään määrällä $(kw' - kw) * 0,015 * \text{aika}$, missä w' on alennettu eläkeikä, w on nykyinen eläkeikä ja aika on palvelusaika 1.1.1994 alkaen tasa-arvoistamiseen saakka. Karttumiskertoimen 0,015 korvaa kerroin 0,025 sen kalenterivuoden alusta, jonka aikana työntekijä täyttää 60 vuotta. Markkamääräinen korotus tiedetään työsuhteen päättyessä, kun eläkepalkka on tiedossa.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Rekisteröityyn lisäetuun lasketaan, paljonko eläkettä on aiemmin karttunut 1.1.1994 alkaen tasa-arvoistamiseen saakka. Sitten lasketaan, paljonko samalla aikavälillä lisäeläkettä olisi karttunut, jos eläkeikä olisi alempi ja palvelusaika laskettaisiin alempaan eläkeikään asti. Tässä myös lisäeläkkeen tavoite-eläke lasketaan normaaleilla säännöillä eli oletetaan, että peruseläkkeessä eläkeiän alentaminen olisi tapahtunut työsuhteen alusta asti. Näiden karttuneiden eläkkeiden erotuksena saadaan ansaitun eläkkeen lisäys.

Hyvityksen laskentaa käsitellään liitteen 2 esimerkissä 5.

6 TYÖNANTAJAN JA TYÖNTEKIJÄN VAKUUTUSMAKSUT

Laissa säädetään vakuutusmaksun tasa-arvoistamisesta. Työntekijän oman maksuosuuden tulee olla sukupuolesta riippumaton. Sen sijaan työnantajan lisäeläkejärjestelyihin suorittamissa vakuutusmaksuissa voidaan ottaa edelleen huomioon sukupuolesta riippuvat vakuutusma-temaattiset tekijät. Tätä säännöstä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1998 määrättäviin vakuutusmaksuihin.

7 VOIMAANTULO

Tasa-arvolain 25 §:n 4 momentin kumoaminen ja laki vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta tulivat voimaan 1.12.1997 alkaen.

Tasa-arvoistamisesta tiedottaminen

Laki edellyttää, että eläkejärjestelyä hoitava eläkelaitos tiedottaa viipymättä lain voimaantulon jälkeen eläkejärjestelyn piiriin kuuluville yleisesti lain sisällöstä ja tasa-arvoistamisen hoitamisesta.

Tiedottaminen voidaan tehdä eläkejärjestelyn ottaneen työnantajan kautta. Myös työntekijän ilmoitukset valinnasta voidaan ohjata tehtäväksi työnantajan kautta.

Liitteessä 5 on lyhyt yhteenveto lain sisällöstä. Eläkelaitokset voivat käyttää sitä tarvittaessa mallina tiedotteita tehdessään.

Työntekijän valintailmoitukset

Työntekijän on ilmoitettava kirjallisesti valinnastaan eläkejärjestelyä hoitavalle eläkelaitokselle tämän toimittaman ohjeen mukaisesti. Valintailmoitus on tehtävä 31.8.1998 mennessä. Aiemmin tekemäänsä valintailmoitusta työntekijä voi muuttaa tähän

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

määräaikaan saakka. Määräajan päättymisen jälkeen valintailmoitus on sitova.

Jos työntekijä ei ole tehnyt valintailmoitusta 31.8.1998 mennessä, katsotaan hänen valinneen nykyisen eläkeikänsä. Kuitenkin jos kyseessä on toiseen valintaryhmään kuuluva nainen, eläkeikäksi tulee uusi tasa-arvoistettu eläkeikä.

Valintaa varten työntekijä voi pyytää eläkelaitokseltaan tarpeelliset laskelmat eri vaihtoehtojen mukaisista eläkkeiden määristä.

Eläketapahtumat valinta-aikana

Eläkelaitokset voivat antaa tasa-arvoistamisen valinta-aikana vireillä oleviin eläkehakemuksiin päätöksen voimassaolevilla eläketurvan ehdoilla. Jos työntekijä valitsee eläkepäättämisestä eroavan eläkeikän valinta-aikana, eläkkeestä annetaan oikaisupäätös valinnan jälkeen.

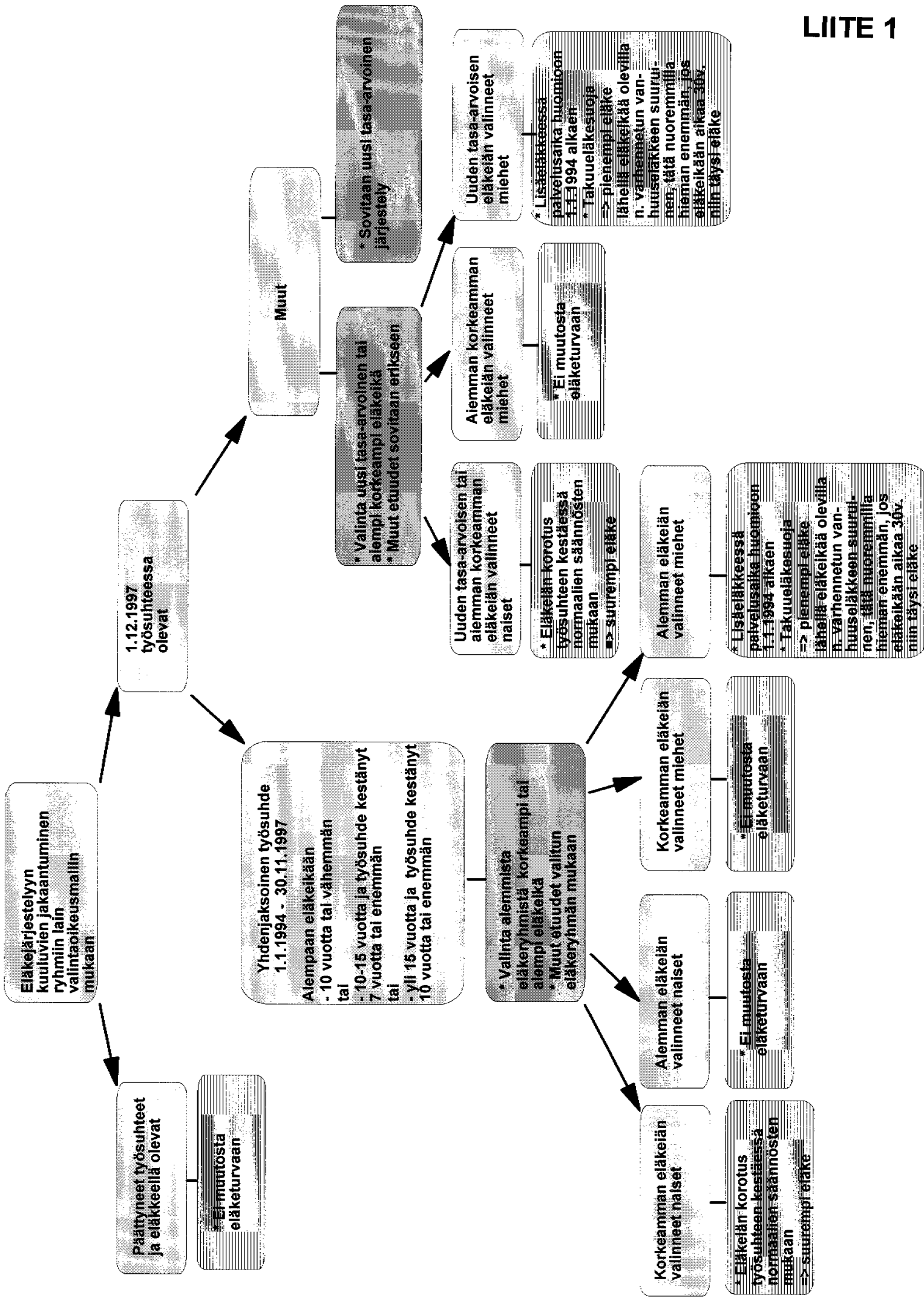
Jos työntekijä kuolee valinta-aikana eikä uudesta järjestelystä ole vielä sovittu, perhe-eläke ja hautausavustus määräytyvät voimassa olevien ehtojen mukaan.

Uusien lisäetujärjestelyjen voimaantulo

Jos eläkesäätiön tai eläkekassan sääntöjen muutosta koskeva hakemus on toimitettu sosiaali- ja terveysministeriölle 31.5. 1998 mennessä, säännöt voidaan saattaa voimaan taannehtivasti lain voimaantulosta 1.12.1997 alkaen.

TEL:n 11 §:n mukaisten lisäetusopimusten osalta eläkelaitoksen ja työnantajan väliset neuvottelut tasa-arvoistamismallin suunnittelusta ja valinnasta on myös hyvä tehdä keväällä 1998. Eläketurvakeskus antaa aikaa eläkeryhmiin rekisteröintiin työntekijöiden valinta-ajan päättymisen jälkeen 31.12.1998 asti. Tähän mennessä tehtyjen rekisteröinti-ilmoitusten mukainen turva voidaan saattaa voimaan 1.12.1997 alkaen. Myöhemmin tehtävät sopimukset tulevat voimaan aikaisintaan sopimishetkestä alkaen.

Jos tasa-arvoistamista ei ole tehty annetussa määräajassa eikä työntekijöiden valinta-aikaa ole noudatettu, valintaoikeusmalli ei ole enää mahdollinen. Tällöin työnantaja vastaa parempien etujen mukaisista eduista kaikille takautuvasti 1.1.1994 alkaen. Eläkelaitos ei voi ilman työnantajan kanssa tehtyä uutta vakuutusopimusta muuttaa eläkejärjestelyä sukupuolten kesken tasa-arvoiseksi tai olettaa, että järjestelyssä käytettäisiin valintaoikeusmallia.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Esimerkki 1.

Mies, syntynyt 30.11.1942

- aikaisempi eläkeikä 65 v
- valitsee naisten eläkeiän 63 v
- työsuhde alkanut 1.12.1987
- muu TEL-vapaakirja 1 100 mk/kk

Vanhuuseläke	Uusien ehtojen mukaan 1.12.2005 (63 v)	Takuueläke 1.12.2005	Aikaisempien ehtojen mukaan 1.12.2007 (65 v)
Peruseläke	3948	3689	4692
Lisäeläke	454	751	1000
yhteensä	4402	4440	5692

Työkyvyttömyyseläke	Työkyvytön 30.3.1999 eläkeikä 63 v		Työkyvytön 30.3.1999 eläkeikä 65 v
Peruseläke	3236		3640
Lisäeläke	454		1000
yhteensä	3690		4640

Vanhuuseläkkeen tarkempi käsittely

Eläkejärjestelyssä oli voimassa miehillä eläkeikä 65 ja naisilla 63 vuotta. Eläkejärjestely tasa-arvoistetaan 1.12.1997. 30.11.1942 syntynyt mies valitsee alemman eläkeiän. Työsuhde on alkanut 1.12.1987. Tämän työsuhteen eläkepalkka on 10.000 mk/kk. Henkilöllä on ollut aiemmin työsuhde, jonka vapaakirjan määrä on 1.100 mk/kk.

w=65		w=63	
----- *	===== *	===== *	===== *
1.12.1987	1.1.1994	1.12.1997	30.11.2005
Työsuhteen alku		Sopimus tasa-arvoistettu	Eläkeikä 63 vuotta täyttyy

Peruseläke

31.12.1993 mennessä ansaittu eläke muunnetaan vastaamaan alemmaa eläkeikää. Käytännössä muutos tehdään eläkekuukausiin siten, että ajalta 1.12.1987 - 31.12.1993 karttuneet kuukaudet muunnetaan vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti.

Eläkekuukaudet väliltä 1.12.1987 - 31.12.1993 = 73 kk

Eläkekuukaudet kerrotaan ylempää eläkeikää vastaavalla kertoimella ja jaetaan alemmaa eläkeikää vastaavalla kertoimella ja tulos ilmoitetaan kahden desimaalin tarkkuudella.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Eli eläkekuukaudet muuttuvat:
 $(1,00 / 1,14) * 73 \text{ kk} = 64,04 \text{ kk}$

1.1.1994 lähtien eläke karttuu alemman eläkeiän mukaisesti.

Eläkkeen markkamääräinen muutos selviää vasta työsuhteen päätyttyä tai eläketapahtuman yhteydessä, kun eläkepalkka on selvillä.

Lisäeläke

Eläketurvan tasa-arvoistamishetkeen mennessä ansaittu lisäeläke muunnetaan vastaamaan alempaa eläkeikää. Muunnos tehdään työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy.

Ansaittujen eläkkeiden muuntaminen tehdään tasa-arvoistamishetken iässä.

Alkuperäisen eläketurvan mukaan eläkeikään 65 mennessä peruseläkettä karttuu (2,5% karttumaa ei ole huomioitu)

$$(240/800) * 10.000 \text{ mk/kk} = 3.000 \text{ mk/kk}$$

Lisäeläkkeen tavoite aiemman eläketurvan mukaan on
 $(240/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk/kk} - 3.000 \text{ mk/kk} = 1.000 \text{ mk/kk}$

Siten 30.11.1997 mennessä ansaittu lisäeläke on
 $(120/240) * 1.000 \text{ mk/kk} = 500 \text{ mk/kk}$.

Kun tämä muunnetaan vastaamaan eläkeikää 63, niin sen määrä on 454 mk/kk.

1.1.1994 lähtien eläkeikä on 63 vuotta. Lisäeläkkeen tavoite-eläkettä laskettaessa työsuhteen kesto aika lasketaan 1.1.1994 lähtien, mutta työsuhteeseen liittyvä peruseläke vähennetään työsuhteen alusta asti.

Työsuhteen kesto aika 1.1.1994 - 30.11.2005 on 143 kuukautta.

Peruseläkkeen määrä työsuhteen alusta alkaen on
 $((64,04 + 143)/800) * 10.000 \text{ mk/kk} = 2.588 \text{ mk/kk}$

Kun täyteen 60% eläkkeeseen oikeuttava aika on 30 vuotta (= 360 kk), niin kokoniseläkkeen tavoite on $(143/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk/kk} = 2.383$.

Koska jo peruseläke laskettuna työsuhteen alusta on enemmän kuin kokoniseläkkeen tavoite, niin lisäeläkkeen tavoite on nolla eikä se siten enää kartu.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Takuueläke

a) Vanhuuseläkkeen määrä alemman eläkeiän mukaan

Tämän työsuhteen peruseläke:

$$((64,04 + 96)/800) + (47/480)) * 10.000 \text{ mk/kk} = 2.980 \text{ mk/kk}$$

Vapaakirjan määrä on 1.100 vastaa eläkeikää 65. Tämä muunnetaan varhennuskertoimia käyttäen eläkeikään 63.

$$24 * 0,5\% = 12\%$$

$$(100-12)\% * 1.100 \text{ mk/kk} = 968 \text{ mk/kk}$$

Lisäeläkkeen määrä on 454 mk/kk.

$$\text{Kokonaiseläke yhteensä on } (2.980 + 968 + 454) \text{ mk/kk} = 4.402 \text{ mk/kk.}$$

b) Kun henkilö siirtyy tästä työsuhteesta vanhuuseläkkeelle, hänelle myönnetään kuitenkin vähintään takuueläkkeen suuruinen eläke. Takuueläke on aiemman korkeamman eläkeiän mukaan laskettu varhennettu vanhuuseläke.

Takuueläkkeen peruseläke tästä työsuhteesta on
 $(169/800 + 47/480) * 10.000 = 3.092 \text{ mk/kk}$

Tämä varhennetaan vastaamaan eläkeikää 63:

$$24 * 0,5\% = 12\%$$

$$(100-12)\% * 3.092 \text{ mk/kk} = 2.721 \text{ mk/kk}$$

Vapaakirjan määrä on 968 mk/kk.

$$\text{Lisäeläkkeen määrä iässä 63 on } (216/240) * 1.000 \text{ mk/kk} = 900 \text{ mk/kk}$$

Tämä muunnettuna vastaamaan eläkeikää 63 on
 $900 / 1,19814 \text{ mk/kk} = 751 \text{ mk/kk.}$

$$\text{Takuueläke yhteensä on } (2.721 + 968 + 751) \text{ mk/kk} = 4.440 \text{ mk/kk.}$$

Eli tässä tapauksessa henkilö saa takuueläkkeen suuruisen eläkkeen.

Lisää tuleva osa $4.440 \text{ mk/kk} - 4.402 \text{ mk/kk} = 38 \text{ mk/kk}$ maksetaan lisäeläkkeenä ja siitä peritään työnantajalta vastaava heti alkavan eläkkeen kertamaksu.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Esimerkki 2.

Mies, syntynyt 30.11.1934

- aikaisempi eläkeikä 65 v
- valitsee naisten eläkeiän 60 v
- palvelusaika 1.1.1972 - 30.11.1998
- muu TEL-vapaakirja 480 mk/kk

	Lykätty vanhuuseläke 1.12.1998 (60 v)	Takuueläke 1.12.1998	Aikaisempien ehtojen mukaan 1.12.1999
Peruseläke	4857	4727	5259
Lisäeläke	1133	1169	741
yhteensä	5990	5896	6000

Tarkempi käsittely

Jos mies on jo täyttänyt naisten alennetun eläkeiän ja hän valitsee alemman eläkeiän, niin eläke karttuu naisten alennetun eläkeiän mukaan 1.1.1994 lähtien naisten alennetun eläkeiän täyttämiseen asti. Tämän jälkeen peruseläke karttuu normaaliin tapaan eläkeiän 65 mukaisesti eikä lisäeläke enää kartu.

30.11.1934 syntynyt mies jää vanhuuseläkkeelle 1.12.1998 alkaen. Aiemmin miehillä oli voimassa eläkeikä 65 vuotta. Työsuhde on alkanut 1.1.1972, päättynyt 30.11.1998. Lisäksi hänelle on edellisestä työsuhteesta muodostunut vapaakirja (w=65), jonka määrä on 480 mk/kk. Mies valitsee naisten alemman eläkeiän 60 vuotta.

Hän on täyttänyt naisten alennetun eläkeiän 60 vuotta 30.11.1994, joten aikavälillä 1.1.1994 - 30.11.1994 eläke on karttunut naisten alennetun eläkeiän mukaisesti. Tämän päivän jälkeen eläke karttuu kuten muutoinkin alennetun eläkeiän täyttämisen jälkeen eli eläkeiän 65 mukaisesti. Lisäksi lisäeläke ei kartu enää eläkeiän täyttämisen jälkeen.

	w=65	w=60	w=65	
	1.1.1972	1.1.1994	30.11.1994	30.11.1998
Työsuhteen alku			Alennettu eläkeikä 60 vuotta tulee täyteen	Työsuhteen päätyminen 64-vuotiaana
				Vanhuuseläke alkaa

Peruseläkkeen muuntaminen

31.12.1993 mennessä ansaitut eläkekuukaudet muunnetaan vastaamaan alennettua eläkeikää 60.

Eläkekuukaudet väliltä 1.1.1972 - 31.12.1993 = 264 kk
264 kk / 1,43 = 184,62 kk

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

1.1.1994 lähtien eläke karttuu alennetun eläkeiän mukaisesti. 60 vuoden täyttämisen jälkeen 1.12.1994 alkaen eläke karttuu eläkeiän 65 mukaisesti.

Lisäeläkkeen
muuntaminen

Aiemmin eläkeikä oli 65 ja lisäeläkkeen tavoite-eläke oli:

$$(335/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk/kk} - (335/800) * 10.000 \text{ mk/kk} = 5.583 \text{ mk/kk} - 4.188 \text{ mk/kk} = 1.396 \text{ mk/kk}$$

Rajoitus pienentää tavoite-eläkettä, jolloin se on 1.333 mk/kk

Tästä on karttunut tasa-arvoistamisajankohtaan 1.12.1997 mennessä $(311/335) * 1.333 \text{ mk/kk} = 1.237 \text{ mk/kk}$

Tämä muunnettuna vastaamaan eläkeikää 60 on 794 mk/kk. Muunnos tehdään siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy.

Lisäeläke ei enää kartu tasa-arvoistamisen jälkeen, koska henkilö on täyttänyt alennetun eläkeiän ennen sitä.

Eläkkeen laskeminen

Eläke lasketaan normaaleja periaatteita käyttäen eläkeikään 60 ja lykätään eläkkeelle siirtymisikä 64. Eläkepalkka lasketaan myös eläkeikään 60. Tässä on jatkossa oletettu, että eläkepalkka on 10.000 mk kuukaudessa.

Peruseläke

Vapaakirjan määrä varhennetaan ensin eläkeikään 60:

$$60 * 0,47\% = 28,20\%$$

$$(100 - 28,20)\% * 480 \text{ mk/kk} = 345 \text{ mk/kk}$$

30.11.1994 mennessä karttunut eläke:

$$(184,62/800 + 11/480) * 10.000 \text{ mk/kk} = 2.537 \text{ mk/kk} \text{ vastaa eläkeikää } 60.$$

Ajalla 1.12.1994 - 30.11.1998 karttunut eläke $(48/480) * 10.000 \text{ mk/kk} = 1.000 \text{ mk/kk}$ vastaa eläkeikä 65.

Tämä varhennettuna eläkeikään 60: $(100 - 28,20)\% * 1.000 \text{ mk/kk} = 718 \text{ mk/kk}$

Nämä yhteensä 3.600 mk/kk muunnetaan vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää:

$$3.600 \text{ mk/kk} * 1,43 / 1,06 = 4.857 \text{ mk/kk}$$

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Lisäeläke Lisäeläke muunnetaan vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää:
 $794 \text{ mk/kk} / (N_{64-3}/N_{60-3}) = 1.133 \text{ mk/kk}$

Eläke yhteensä $4.857 \text{ mk/kk} + 1.133 \text{ mk/kk} = 5.990 \text{ mk/kk}$

Takuueläke Eläkepalkka lasketaan myös uudelleen. Tässä on oletettu, että eläkepalkka ei muutu.

Vapaakirja varhennettuna ikään 64.
 $12 * 0,47\% = 5,64\%$
 $(100 - 5,64)\% * 480 \text{ mk/kk} = 453 \text{ mk/kk}$

30.11.1998 mennessä karttunut peruseläke eläkeikää 65 vastaavana:
 $(264/800 + 59/480) * 10.000 \text{ mk/kk} = 4.529 \text{ mk/kk}$

Varhennetaan ikään 64:
 $(100-5,64)\% * 4.529 \text{ mk/kk} = 4.274 \text{ mk/kk}$

30.11.1998 mennessä eläkeiän 65 mukaan karttunut lisäeläke:
 $(323/335)*1.333 \text{ mk/kk} = 1.285 \text{ mk/kk}$

Tämä varhennettuna ikään 64:
 $1.285 \text{ mk/kk} / 1,09941 = 1.169 \text{ mk/kk}$

$453 \text{ mk/kk} + 4.274 \text{ mk/kk} + 1.169 \text{ mk/kk} = 5.896 \text{ mk/kk}$

Takuueläke on pienempi, joten eläkkeen määrä on edellä laskettu 5.990 mk/kk.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Esimerkki 3.

Eläkejärjestelyssä oli voimassa miehillä eläkeikä 65 ja naisilla 63 vuotta. Lisäksi molempien sukupuolien jälkeen oli järjestetty lisäperhe-eläke siten, että 30 vuodessa karttui täysi eläke. Eläkejärjestely tasa-arvoistetaan valintaoikeusmallilla 1.12.1997, jolloin lisäperhe-eläke säilytetään. 30.11.1957 syntynyt mies valitsee alemman eläkeiän. Työsuhde on alkanut 1.12.1987. Tämän työsuhteen eläkepalkka on 10.000 mk/kk.

w=65	w=63		
----- *	----- *	----- *	----- *
1.12.1987	1.1.1994	1.12.1997	30.11.2020
Työsuhteen alku		Sopimus tasa- arvoistettu	Eläkeikä 63 vuotta täyttyy

Lisäperhe-eläke

Eläketurvan tasa-arvoistamishetken mennessä ansaittu lisäperhe-eläke säilyy.

Alkuperäisen eläketurvan mukaan eläkeikään 65 mennessä peruseläkettä karttuu (2,5% karttumaa ei ole huomioitu)
 $(420/800) * 10.000 \text{ mk/kk} = 5.250 \text{ mk/kk}$

Täyden lisäperhe-eläkkeen tavoite leskelle ja kahdelle lapselle aieman eläketurvan mukaan oli
 $0,6 * 10.000 \text{ mk/kk} - 5.250 \text{ mk/kk} = 750 \text{ mk/kk}$.

Siten 30.11.1997 mennessä ansaittu lisäperhe-eläke on
 $(120/420) * 750 \text{ mk/kk} = 214 \text{ mk/kk}$.

1.1.1994 lähtien eläkeikä on 63 vuotta. Lisäperhe-eläkkeen tavoitetta laskettaessa työsuhteen kesto aika lasketaan 1.1.1994 lähtien, mutta työsuhteeseen liittyvä peruseläke vähennetään työsuhteen alusta asti.

Työsuhteen kesto aika 1.1.1994 - 30.11.2020 on 323 kuukautta.

Peruseläkkeeseen tehdään eläkeiän alentaminen samoin kuin esimerkissä 1 on esitetty. Peruseläkkeen määräksi laskettuna työsuhteen alusta alkaen saadaan 4.838 mk/kk.

Kun täyteen 60% eläkkeeseen oikeuttava aika on 30 vuotta (=360 kk), niin kokonaiseläkkeen tavoite on
 $(323/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk/kk} = 5.383 \text{ mk/kk}$.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Lisäperhe-eläkkeen tavoite 1.1.1994 alkaen on
 $5.383 \text{ mk/kk} - 4.838 \text{ mk/kk} = 545 \text{ mk/kk}$.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Esimerkki 4.

Niille naisille, joiden eläkeikä nousee, muutos tehdään samaan tapaan kuin muutoinkin tilanteessa, jossa eläkeikä nousee kesken työsuhteen. Muutoshetkeen mennessä ansaittu peruseläke ja lisäeläke muunnetaan vastaamaan uutta eläkeikää.

Tässä lisäeläkejärjestelyssä on ollut voimassa naisilla eläkeikä 60 ja miehillä 65. Tasa-arvoistaminen on sovittu siten, että kaikille tulee eläkeikä 65 voimaan 1.1.1998 alkaen.

31.12.1943 syntyneen naisen ansaitut eläkkeet muunnetaan vastaamaan uutta eläkeikää. Työsuhde on alkanut 1.1.1993.

	w=60	w=65	
1.1.1993	31.12.1997	31.12.2003	31.12.2008
Työsuhteen alku	Sopimus tasa- arvoistettu	Naisten aiempi eläkeikä 60 vuotta täyttyy	Eläkeikä 65 vuotta täyttyy

Peruseläke

Ajalta 1.1.1993 - 31.12.1997 lasketaan eläkekuukausiin eläkkeen lykkäytymisestä johtuva korotus vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaan:

Eläkekuukaudet väliltä 1.1.1993 - 31.12.1997 = 60 kk

Nämä muunnetaan vastaamaan uutta eläkeikää:

$60 \text{ kk} * 1,43/1,00 = 85,80 \text{ kk}$

Eläkkeen markkamääräinen korotus selviää vasta työsuhteen päätyttyä tai eläketapahtuman yhteydessä, kun eläkepalkka on selvillä.

Eläkkeen yhteensovituksessa on muistettava lykkäytymisestä johtuvaa korotusta koskevat säännöt.

Lisäeläke

Ansaittujen eläkkeiden muuntaminen eläkeiästä toiseen tehdään tasa-arvoisen sopimuksen voimaantulohetken iässä.

Henkilön eläkepalkka oli 31.12.1997 10.000 mk kuukaudessa.

Peruseläke eläkeiässä 60: $(132/800)*10.000 \text{ mk} = 1.650 \text{ mk}$

Lisäeläkkeen tavoite, kun eläkeikä oli 60
 $(132/360)*0,6*10.000 \text{ mk} - 1.650 \text{ mk} = 550 \text{ mk}$

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

31.12.1997 mennessä ansaittu lisäeläke $(60/132) * 550 \text{ mk} = 250 \text{ mk}$

Tämä muunnetaan vastaamaan eläkeikää 65, ikä muutettaessa 54:

$250 \text{ mk} / 0,78919 = 317 \text{ mk}$

1.1.1998 alkaen lisäeläkkeen tavoite-eläke lasketaan normaaliin tapaan eläkeiän 65 mukaisesti.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Esimerkki 5.

Niille miehille, joille tasa-arvoistamista ei tehdä valintamenettelyllä, lasketaan ajalta 1.1.1994 - sääntöjen tai määräysten muutoshetki naisten parempia etuuksia vastaava lisäys. Lisäkarttuma lasketaan peruseläkkeessä eläkekuukausien lisäyksenä ja lisäeläkkeessä ansaitun eläkkeen lisäyksenä.

Tässä lisäeläkejärjestelyssä on ollut voimassa naisilla eläkeikä 60 ja miehillä 65. Tasa-arvoistaminen on sovittu siten, että kaikille tulee eläkeikä 65 voimaan 1.1.1998 alkaen.

31.12.1943 syntyneelle miehelle lasketaan takautuvan ajan lisäkarttuma jatkuvaan työsuhteeseen. Työsuhde on alkanut 1.1.1993, joten hyvitys tulee ajalta 1.1.1994 - 31.12.1997.

	w=65	w=60	w=65	
---	* =====	* =====	* =====	* =====
1.1.1993	1.1.1994	31.12.1997	31.12.2003	31.12.2008
Työsuhteen alku		Sopimus tasa- arvoistettu	Naisten alennettu eläkeikä 60 vuotta täyttyy	Eläkeikä 65 vuotta täyttyy

Peruseläke

Ajalta 1.1.1994 - 31.12.1997 lasketaan eläkekuukausiin lisäys eri eläkeikäjä vastaavien vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 4 §:n mukaisten kertoimien erotuksen avulla:

Naisten eläkeikä oli 60 vuotta ja tätä vastaava kerroin 1,43.

Miesten eläkeikä oli 65 vuotta ja tätä vastaava kerroin 1,00.

Eläkekuukaudet väliltä 1.1.1994 - 31.12.1997 = 48 kk

Eläkekuukaudet kerrotaan kertoimien erotuksella ja tulos ilmoitetaan kahden desimaalin tarkkuudella.

Eli eläkekuukausia korotetaan määrällä:
 $(1,43 - 1,00) * 48 \text{ kk} = 20,64 \text{ kk}$

Eläkkeen markkamääräinen korotus selviää vasta työsuhteen päätyttyä tai eläketapahtuman yhteydessä, kun eläkepalkka on selvillä.

Lisäeläke

Lisäeläkkeen tavoite-eläkkeet lasketaan jatkuvista työsuhteista sopimuksen tasa-arvoistamishetken mukaisina. Siten takautuvan ajan palkkahitystä ei tarvitse ottaa huomioon.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

Ansaittujen eläkkeiden muuntaminen eläkeiästä toiseen tehdään tasa-arvoisen sopimuksen voimaantulohetken iässä.

Henkilön eläkepalkka oli 31.12.1997 10.000 mk kuukaudessa.

Peruseläke eläkeiässä 65 (2,5 %:n mukaista karttumaa ei ole otettu huomioon) $(192/800) * 10.000 \text{ mk} = 2.400 \text{ mk}$

Lisäeläkkeen tavoite $(192/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk} - 2.400 \text{ mk} = 800 \text{ mk}$

Tästä karttui takautuvan ajan aikana 1.1.1994 - 31.12.1997
 $(48/192) * 800 \text{ mk} = 200 \text{ mk}$

Muutetaan vastaamaan eläkeikää 60, ikä muutettaessa (31.12.1997)
54 vuotta: $200 \text{ mk} / 1,31655 = 152 \text{ mk}$

Peruseläke eläkeiässä 60: $(132/800) * 10.000 \text{ mk} = 1.650 \text{ mk}$

Lisäeläkkeen tavoite, kun eläkeikä on 60
 $(132/360) * 0,6 * 10.000 \text{ mk} - 1.650 \text{ mk} = 550 \text{ mk}$

Tästä karttui 1.1.1994 - 31.12.1997 $(48/132) * 550 \text{ mk} = 200 \text{ mk}$

Lisäeläkettä ostettava lisää $200 \text{ mk} - 152 \text{ mk} = 48 \text{ mk}$

Erotus muunnetaan vastaamaan eläkeikää 65, ikä muutettaessa 54:

$48 \text{ mk} / 0,75956 = 63 \text{ mk}$

Tämä lisätään hetken 31.12.1997 mukaiseen ansaittuun eläkkeeseen ja se kustannetaan kertamaksulla.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

TASA-ARVOISTAMISTA EDELLYTTÄVÄT SÄÄNNÖKSET

ETA/EY-sopimukset Suomen sopimus liittymisestä Euroopan talousalueeseen ETA:an tuli voimaan 1.1.1994 ja sopimus liittymisestä Euroopan Unioniin 1.1.1995. Liittymissopimuksilla ETA:a ja Euroopan yhteisöjä (EY) koskeva lainsäädäntö sekä EY- tuomioistuimen antamat soveltamisratkaisut tulivat osaksi Suomessa sovellettavaa lainsäädäntöä. Tästä voidaan poiketa vain siltä osin, kuin siitä on liittymissopimuksessa erikseen sovittu.

Rooman sopimuksen 119 artikla ja EY-tuomioistuinikäytäntö

Suomen oma lainsäädäntö olisi tullut muuttaa ETA-sopimusta vastaavaksi 1.1.1994 alkaen. Myös tasa-arvolain 25 §:n 4 momentti, joka siihen asti oli mahdollistanut erilaiset eläketurvan ehdot eri sukupuolille, olisi pitänyt kumota, jotta se olisi vastannut Rooman sopimuksen 119 artiklan soveltamisessa omaksuttua EY-tuomioistuimen käytäntöä. Sen mukaan tasa-arvoisen kohtelun periaate koskee myös työnantaja-kohtaisia ammatillisia sosiaaliturvajärjestelmiä.

Tasa-arvodirektiivi ja sen muuttaminen

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta on annettu ammatillisia sosiaaliturvajärjestelmiä koskeva direktiivi (86/378/ETY; jäljempänä tasa-arvodirektiivi). Tämän direktiivin tarkoituksena on toteuttaa Rooman sopimuksen 119 artiklan edellyttämä naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun periaate lakisääteisissä sosiaaliturvajärjestelmiä täydentävissä ja korvaavissa etuuksissa. Tasa-arvoistaminen ei riipu siitä, onko näitä etuuksia tarjoaviin järjestelmiin kuuluminen vapaaehtoista vai pakollista.

Tasa-arvodirektiivi on muutettu 20.12.1996 vastaamaan Rooman sopimuksen 119 artiklan periaatteita ja EY-tuomioistuin ratkaisujen tulkintaa.

Suomen säännökset Suomessa ammatillista lisäeläketurvaa on järjestetty eläkesäätiöissä, eläkekassoissa, vakuutusyhtiöissä vapaamuotoisilla ryhmäeläkevakuutuksilla, työntekijäin eläkelain (TEL) 11 §:ssä tarkoitettuna lisäetuna ja työnantajien eläkesäännöissä tai muuten vapaaehtoisesti järjestäminä eläkejärjestelyinä. Epätasa-arvoiset eläkejärjestelyt on mahdollistanut tasa-arvolain voimaantulosäännöksessä säädetty poikkeus (25 §:n 4 mom), joka koski ennen 1.1.1987 voimassa olleita eläkejärjestelyjä.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

1.12.1997 voimaantulleella tasa-arvolain muutoksella on kumottu tasa-arvolain 25 §:n 4 momentti. Samassa yhteydessä on annettu laki vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta.

Ratkaisevana tekijänä samapalkkaisuuden soveltamisessa tuomioistuin on pitänyt sitä, että eläke maksetaan työntekijälle hänen ja hänen työantajansa välisen työsuhteen perusteella eli eläkejärjestelmä perustuu olennaisesti ko. henkilön työsuhteeseen. Tällainen eläkejärjestelmä kuuluu samapalkkaisuusartiklan soveltamisalaan.

SU/Tuula Lempiäinen

22.12.1997

TEL 11 §:N MUKAISTEN REKISTERÖIMISKELPOISTEN LISÄETUJEN KARTTA**XI Vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta annetun lain soveltaminen**

- Täysi lisäeläke** Kun eläkeikä alennetaan työsuhteen aikana vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta annetun lain 3 §:ssä tai 5 §:ssä tarkoitetun valinnan perusteella, lisäeläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi voidaan lukea työsuhdeajat 1 päivästä tammikuuta 1994 alkaen. Täyden lisäeläkkeen määrää laskettaessa kuitenkin samaan työsuhteeseen perustuva TEL:n mukainen peruseläke voidaan laskea työsuhteen alusta alkaen.
- Perhe-eläkkeen suuruus** Edellä oleva koskee myös tällaisen työntekijän jälkeen myönnettävää perhe-eläkettä.
- Eläkkeen laskeminen** Työntekijällä, jonka eläkeikä on alennettu työsuhteen aikana vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta annetun lain 3 §:ssä tai 5 §:ssä tarkoitetun valinnan johdosta, on oikeus saada vähintään sen suuruinen vanhuuseläke, jonka hän olisi saanut ennen tasa-arvoistamista sovelletun eläkeiän mukaan varhennettuna vanhuuseläkkeenä. Tätä eläkettä laskettaessa otetaan huomioon lisäeläkkeen ja peruseläkkeen yhdessä muodostama kokonaiseläke. Mikäli työntekijä saa tämän johdosta suuremman eläkkeen, niin lisäys katsotaan kuitenkin vain lisäeläkkeen määrän korotukseksi. Tätä suoja-säännöstä sovelletaan vain, jos työsuhde jatkuu valittuun eläkeikään asti.

Alemman eläkeiän hyvittäminen

Vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisessa tilanteessa niille työntekijöille, joiden eläkeikä on 1 päivän tammikuuta 1994 ja eläkejärjestelyn sääntöjen tai määräysten tasa-arvoiseksi muuntamisen välisenä aikana ollut korkeampi kuin toista sukupuolta olevan työntekijän, on myönnettävä edellä mainitulta aikaväliltä samat etuudet kuin mainitulla toisella sukupuolella on.

TEL:n mukaisessa peruseläkkeessä edellä mainitulla aikavälillä karttunutta eläkettä korotetaan. Korotuksen määrä lasketaan siten, että karttunut eläke kerrotaan korkeampaa eläkeikää ja alemmaa eläkeikää vastaavien vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 4 §:n 2 momentin mukaisten kertoimien erotuksella. Samoin sääntöjen tai määräysten tasa-arvoiseksi muuntamiseen mennessä karttunutta lisäeläkettä korotetaan määrällä, joka saadaan, kun alemman eläkeiän mukaisesti edellä mainitulla aikavälillä karttuneesta eläkkeestä vähennetään korkeamman eläkeiän mukaisesti karttunut eläke.

Voimaantulo

Kartta tulee voimaan 1.1.1998.

SU/Tuula Lempiäinen

22.12.1997

Mikäli lisäeläkevakuutus sopimus muutetaan tämän kartan mukaiseksi 31.12.1998 mennessä, niin sopimus voidaan saattaa voimaan takautuvasti 1.12.1997 alkaen.

1.1.1996 voimaan tulleen kartan mukaan tavoite-eläkkeen määrä voitiin määrittellä joko prosenttimääränä TEL:n peruseläkkeen mukaisesta eläkepalkasta tai TEL-indeksiin sidottuna markkamääränä. Tällaisen järjestelyn tasa-arvoistaminen tehdään siten, että prosenttimäärä tai markkamäärä lasketaan tasa-arvoistamisajankohtana uudelleen tämän kartan sääntöjen mukaisesti.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

22.12.1997

**NAISTEN JA MIESTEN TASA-ARVON TOTEUTTAMINEN TEL-
LISÄELÄKEJÄRJESTELYISSÄ****Tasa-arvolaki**

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain epätasa-arvoisia lisäeläkejärjestelyjä sallivan 24 §:n 4 momentti on ku-
mottu 1.12.1997 alkaen. Samalla annettiin erillinen laki vapaaeh-
toisten lisäeläkejärjestelyjen tasa-arvoistamisesta. Laki tuli voi-
maan 1.12.1997.

Työnantajalla voi olla eläkejärjestelyissä erilaisia vapaaehtoisia li-
sätetuja eri työntekijäryhmillä. Jos ryhmän edut ovat samat mo-
lemmille sukupuolille tai ryhmäjako ei perustu sukupuoleen, ovat
tällaiset järjestelyt edelleen mahdollisia.

Laki vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelyiden tasa-arvoistamisesta**Sopiminen**

Lisäeläketurvan tasa-arvoistamisesta voidaan sopia työnantajan
ja työntekijöiden kesken. Jos näin ei tehdä, sovelletaan laissa
esitettyä valintaoikeusmallia.

Valintaoikeusmalli

Laissa esiintyvä valintamalli jakaa lain voimaantulohetkellä
1.12.1997 jatkuvassa työsuhteessa olevat työntekijät iän ja työ-
suhteen pituuden perusteella kahteen ryhmään.

Valinta koskee eläketurvan ehtoja kokonaisuudessaan eli eläke-
iän lisäksi myös eläkkeen määrää, perhe-eläkettä ja muita etuja.
Edut määräytyvät sen eläkeryhmän mukaan, jonka eläkeiän
työntekijä valitsee.

Ensimmäinen valintaryhmä Tähän ryhmään kuuluvat ne työntekijät, jotka ovat kuuluneet lisä-
eläkejärjestelyn piiriin 1.1.1994 alkaen yhdenjaksoisesti
30.11.1997 saakka ja työntekijän ikä sekä palvelusaika toteutta-
vat jonkin seuraavista ehdoista:

Ehdot	<i>aika alempaan elä- keikään 30.11.97 lähtien</i>	<u>se- kä</u>	<i>järjestelyn piiriin kuulumisai- ka 30.11.97</i>
Ehto 1	0-10 vuotta		
Ehto 2	10-15 vuotta	se- kä	7 vuotta tai enemmän
Ehto 3	15 - vuotta	se- kä	10 vuotta tai enemmän

Suunnittelu- ja laskentaosasto

11.12.1997

Tämän valintaryhmän työntekijät saavat valita joko eläkejärjestelyn alemman tai korkeamman eläkeiän. Valittaessa aikaisempaa eläkeikää alempi eläkeikä, eläke yleensä pienenee.

Selkeintä kuitenkin olisi, että työnantajat tarjoaisivat kaikille epätasa-arvoisiin eläkejärjestelyihin kuuluville samoja eläke-etuuksia, vaikka ensimmäisen valintaryhmän ehdot eivät täytyisikään.

Toinen valintaryhmä

Tähän ryhmään kuuluvat ne työntekijät, jotka 1.12.1997 kuuluvat epätasa-arvoisen eläkejärjestelyn piiriin, mutta eivät täytä ensimmäisen valintaryhmän edellytyksiä. Tässä ryhmässä tasa-arvoistaminen toteutetaan siten, että määritellään sellainen uusi tasa-arvoinen eläkeikä, etteivät työnantajalle aiheutuvat kokonaiskustannukset tämän ryhmän osalta muutu. Työntekijät saavat päättää, valitsevatko uuden tasa-arvoisen eläkeiän vai eläkejärjestelyn aiemman korkeamman eläkeiän.

Muunlaisista järjestelyistä voidaan myös sopia. Tällöin työntekijöillä on kuitenkin oikeus saada ryhmän paremmat eläke-etuudet takautuvasti 1.1.1994 lähtien eläke-etuuksien tasa-arvoistamiseen saakka.

Takuueläke

Niiden työntekijöiden, joiden eläkeikä näiden valintojen takia alenee, eläke lasketaan poikkeavalla tavalla. Lisäeläkkeen määrää laskettaessa palvelusaika otetaan huomioon 1.1.1994 lähtien. Tämä saattaa vaikuttaa eläketurvaa alentavasti verrattuna korkeammasta eläkeiästä saatavaan eläketurvaan. Alemman eläkeiän valinneille taataan kuitenkin vähintään aikaisemman eläkejärjestelyn eläkeiän perusteella laskettu varhennettu vanhuuseläke ns. takuueläke.

Takuueläke ei koske työkyvyttömyys-, työttömyys-, eikä perhe-eläkettä. Takuueläkettä ei myöskään saa, jos työsuhde päättyy ennen valittua eläkeikää.

Päätyneet työsuhteet ja alkaneet eläkkeet

Ennen 1.12.1997 päätyneisiin työsuhteisiin ja alkaneisiin eläkkeisiin ei tule muutosta.

Vakuutusmaksut

Työntekijän oman maksuosuuden tulee olla sukupuolesta riippumaton. Tätä säännöstä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 1998 vakuutusmaksuihin.

Suunnittelu- ja laskentaosasto

11.12.1997

Tasa-arvoistamisen eteneminen eläkelaitoksissa

Alkuvuodesta 1998 eläkelaitoksista lähetetään työnantajille listat epätasa-arvoisiin eläkejärjestelyihin kuuluvista työntekijöistä ja tarkemmat ohjeet eläkejärjestelyiden tasa-arvoistamiseksi. Työnantajat ja eläkelaitos sopivat tasa-arvoistamisen etenemisestä eläkejärjestelyittäin. Työntekijöillä on aikaa valinnan tekoon 31.08.1998 asti. Ilmoitukset työntekijöiden valinnasta hoidetaan keskitetysti työnantajan kautta.